

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук Старенького Олександра Сергійовича на дисертацію Савляк Інни Ігорівни на тему: «Таємниця спілкування як засада кримінального провадження», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. В умовах становлення України як правової та демократичної держави важливе значення має належне нормативно-правове закріплення основоположних засад, спрямованих на забезпечення ефективного захисту прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні. Однією з таких засад є таємниця спілкування, сутність якої розкривається у ст. 31 Конституції України. Так, положення цієї статті передбачають, що кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинові чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Зазначене конституційне положення також із більш детальною конкретизацією відображене у ст. 14 чинного Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), приписи якої передбачають, що під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування. Втручання у таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених КПК України, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети.

Не дивлячись на нормативно-правове закріплення засади кримінального провадження таємниці спілкування у ст. 31 Конституції України та ст. 14 КПК України, результати проведеного системного аналізу положень чинного кримінального процесуального законодавства України, які забезпечують функціонування засади таємниці спілкування у кримінальному провадженні, та практики їх застосування, свідчать про відсутність належного механізму реалізації зазначеної засади у кримінальному провадженні, що своєю чергою негативно позначається на формуванні єдиної судової правозастосовної практики й, загалом, на ефективності виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України.

Окремі проблемні питання реалізації засади таємниці спілкування у кримінальному провадженні досліджували Л.І. Аркуша, М.В. Багрій, В.І. Вачилинчук, В.О. Глушков, С.О. Гриненко, М.Л. Грібов, С.В. Єськов, М.І. Костін, В.А. Колесник, О.П. Кучинська, О.В. Лепей, Ю.В. Лисюк, Л.М. Лобойко, В.В. Луцик, В.Т. Нор, М.І. Пашковський, М.А. Погорецький, Д.О. Савицький, Д.Б. Сергєєва, О.Ю. Татаров, В.М. Тертишник, В.Г. Уваров, Л.Д. Удалова, С.Б. Фомін, П.В. Цимбал, М.С. Цуцкірідзе, В.І. Шишкін, Р.М. Шехацов, В.В. Шум, М.Є. Шумило, О.Г. Яновська та ін. Водночас, на монографічному рівні питання визначення поняття та змісту цієї засади, порядку обмеження права особи на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, не в повній мірі були досліджені, на що цілком слушно звертаються увагу здобувачка та її науковий керівник, ставлячи перед собою за мету розроблення та обґрунтування положень теоретичного і практичного характеру, пов'язаних із реалізацією такої засади кримінального провадження, як таємниця спілкування, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій із вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Про актуальність теми дисертації **Савляк Інни Ігорівни** свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження

виконане відповідно до положень Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 та Плану заходів з її реалізації, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки, схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 жовтня 2013 р. (протокол № 28). Тему дисертаційного дослідження затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 24 грудня 2013 р. (протокол № 32) та схвалено Координаційним бюро Національної академії правових наук України (реєстр. № 1217, 2013 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є аргументованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з історії та теорії держави і права, кримінального процесуального права, кримінального права, вітчизняне та зарубіжне законодавство й інші правові акти, перелік яких складає 310 найменувань.

При цьому слід зазначити, що наукові джерела використані здобувачкою переважно критично – з глибоким аналізом, коректною полемікою та аргументацією власного підходу до тих чи інших положень, висновків чи пропозицій, що свідчить про зрілість дослідниці та її високу загально-наукову культуру.

Репрезентативним є емпіричний матеріал дослідження, що складають узагальнені матеріали вивчення 354 кримінальних проваджень; зведені дані

соціологічного опитування 285 слідчих Національної поліції, 55 прокурорів, 66 суддів та слідчих суддів з міста Києва, Київської, Вінницької, Закарпатської областей; статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Генеральної прокуратури України, Верховного Суду, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України за 2015–2017 роки.

Вміле використання широкого спектру сучасних методів наукового пошуку також позитивно вплинули на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертанткою наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Комплексне опрацювання та системний аналіз наукових джерел і процесуальних норм в їх генезисному та порівняльно-правовому аспектах, а також матеріалів практики дало можливість **Савляк Інні Ігорівні** сформулювати власні наукові положення, висновки та рекомендації, що відзначаються достовірністю та характеризуються науковою новизною.

До найбільш вагомих наукових положень, що характеризуються новизною або її елементами, слід віднести такі:

уперше:

– доведено, що необхідно дозволити проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є різновидами втручання у приватне спілкування, у кримінальному провадженні: щодо злочинів середньої тяжкості, які передбачені ч.ч. 2, 3 ст. 109, ч. 1 ст. 110, ч. 1 ст. 110-2 КК України; з метою встановлення обставин вчинення особою, передбаченою ст. 498 КПК України, суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке КК України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети;

– запропоновано заборонити втручання у приватне спілкування третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, з її представником;

– доведено, що слід: перше речення ст. 31 Конституції України викласти у такій редакції: «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов,

телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, визначених законом»; доповнити дану статтю нормою, що винятки із цього положення можуть бути встановлені прокурором під час досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції;

– визначено, що ст. 14 КПК України необхідно доповнити: після слова «спілкування» словами «підозрюваного з іншими особами та інших осіб з підозрюваним»; нормою, що у разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою або письмовою згодою цих осіб може проводитися зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, а при відсутності такої заяви – на підставі ухвали слідчого судді;

удосконалено:

– поняття таємниці спілкування, як засади кримінального провадження: це правове положення, згідно з яким під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, яка може бути обмежена лише на підставі судового рішення у випадках, визначених законом;

– обґрунтування положення, що у ч. 5 ст. 258 КПК України є зайвим положення щодо заборони втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з обвинуваченим, засудженим, виправданим;

– пропозицію заборонити втручання у приватне спілкування адвоката з потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, права та законні інтереси яких він представляє, а також у приватне спілкування адвоката зі свідком, якому він надає правову допомогу у кримінальному провадженні;

дістало подальший розвиток:

– наукова позиція, що необхідно заборонити втручання у приватне спілкування: підозрюваного, який є іноземним громадянином, з представником дипломатичного представництва чи консульської установи; підозрюваного з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;

– положення, що потрібно визначити вимоги до протоколів про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є різновидами втручання у приватне спілкування;

– висновок, якщо про втручання у приватне спілкування підозрюваного із захисником або священнослужителем стало відомо під час або після проведення негласної слідчої (розшукової) дії, її проведення слід вважати законним, але отримані відомості, що розкривають зміст цього спілкування не можуть бути використані у кримінальному провадженні і підлягають негайному знищенню.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції використовуються у: *законотворчій діяльності* – для удосконалення кримінального процесуального законодавства України у частині правової регламентації засади таємниці спілкування (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України від 2 вересня 2016 р. № 22/462–1-15); *правозастосовній діяльності* – при розробленні й удосконаленні відомчих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій з питань проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є різновидами втручання у приватне спілкування (акт впровадження Головного управління Національної поліції у Закарпатській області від 22 травня 2018 р.); *освітньому процесі* – при написанні глав «Засади кримінального провадження» та «Втручання у приватне спілкування» підручників і навчальних посібників з навчальної дисципліни «Кримінальний процес» (акти впровадження Ужгородського національного університету від 28 вересня 2017 р., Національної академії внутрішніх справ від 1 червня 2018 р.).

Достатньою є **апробація результатів дослідження**. Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в п'яти статтях, серед яких чотири – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – у міжнародному науковому виданні та у трьох тезах виступів на науково-практичних конференціях й засіданні круглого столу.

Оцінка змісту дисертації та автореферату.

Науково обґрунтованою є архітектоніка дисертаційної роботи, яка дозволила автору, в основному, повно та всебічно розкрити предмет дослідження. Структура дисертації логічно витікає з поставлених завдань, об'єкта та предмета дослідження й охоплює як теоретичний, так і практичний аспект досліджуваної проблематики.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (310 найменувань на 38 сторінках) та семи додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 229 сторінок, із них основний текст – 165 сторінок.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь наукової розробки проблеми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і задачі дослідження, його об'єкт і предмет, використані методи, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їх значення у законотворчій, правозастосовній діяльності та освітньому процесі, наведено дані про апробацію і публікації результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Поняття, сутність та генеза таємниці спілкування як засади кримінального провадження» складається із 2-х підрозділів.

Дисертанткою робиться висновок, що таємниця спілкування як засада кримінального провадження, – це правове положення, згідно з яким під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, яка може бути обмежена лише за судовим рішенням у випадках, визначених законом (стор. 25 дис.).

Доводиться, що у ст. 31 Конституції України не вказано про гарантування кожному таємниці інших форм спілкування. Отже, і цій частині, як слушно зазначає здобувачка, існує невідповідність між конституційною нормою та ч.1 ст.14 КПК України, яку потрібно усунути з тим, щоб на практиці не виникало питання про законність проведення НСРД, під час яких здійснюється втручання у такі форми спілкування, та відповідно, про допустимість чи недопустимість зібраних доказів. Перше речення ст.31 Конституції України слід викласти у такій редакції: «Кожному

гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, визначених законом» (стор. 35 дис.).

На стор. 38 дис. пропонується доповнити ч. 2 ст. 246 КПК України положенням, що НСРД, визначені ст.ст. 260, 261, 263, 264 цього Кодексу, можуть проводитися у кримінальному провадженні щодо злочинів середньої тяжкості, які передбачені ч.ч. 2, 3 ст. 109, ч.1 ст. 110, ч. 1 ст. 110-2 КК України, а також ч. 2 ст. 14 КПК України положенням, відповідно до якого втручання у приватне спілкування можливе з метою виявлення та запобігання злочину середньої тяжкості у випадках, передбачених цим Кодексом.

Авторкою звертається увага на те, що законодавець встановив певні обмеження права на таємницю листування, телеграфної та іншої кореспонденції щодо осіб, до яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а також засуджених до позбавлення волі. Визначено, яка кореспонденція цих осіб не підлягає перегляду (стор. 44 дис.).

Розглядаються окремі питання реалізації засади таємниці спілкування під час здійснення кримінального провадження щодо окремої категорії осіб (стор. 45-46).

Обґрунтовується необхідність внести зміни до ст. 14 КПК України, доповнивши її приписом, що у разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою або письмовою згодою цих осіб може проводитися зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, а при відсутності такої заяви – на підставі ухвали слідчого судді. Крім того, пропонується чинний КПК України доповнити статтею про порядок прийняття цього рішення (стор. 48 дис.).

Розглядається питання щодо генези законодавства та науки щодо таємниці спілкування як засади кримінального провадження (стор. 48-70 дис.), за результатами виділяються етапи розвитку кримінального процесуального законодавства та науки незалежної України щодо таємниці спілкування, як засади кримінального провадження: перший – після проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності України до прийняття 28 червня 1996 р. Конституції України; другий – з 28 червня 1996 р. до прийняття Закону України від 21 червня 2001 р.

«Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України»; третій – з 21 червня 2001 р. до прийняття 13 квітня 2012 р. чинного КПК України; четвертий – з 13 квітня 2012 р. по теперішній час (стор. 72 дис.).

Другий розділ «Різновиди втручання у приватне спілкування та заборона такого втручання» складається із 2-х підрозділів.

Дисертанткою пропонується передбачену ст. 260 КПК України НСРД назвати «Аудіо-, відеоконтроль підозрюваного» та визначити у цій статті, що аудіо-, відеоконтроль підозрюваного є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без його відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови підозрюваного або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з його діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування (стор. 76 дис.).

Доводиться, що арешт на кореспонденцію має накладатися, якщо під час досудового розслідування є достатні підстави вважати, що поштово-телеграфна кореспонденція підозрюваного іншим особам або інших осіб підозрюваному може містити відомості про обставини, які мають значення для досудового розслідування, або речі і документи, що мають для нього істотне значення (стор. 79 дис.).

Обґрунтовано, що у невідкладних випадках, коли дотримання порядку отримання дозволу слідчого судді на арешт кореспонденції може призвести до втрати доказів у кримінальному провадженні, постанову про проведення цієї НСРД має виносити прокурор або слідчий, за погодженням з прокурором. Ця постанова повинна втрачати чинність, якщо вона не буде підтверджена рішенням слідчого судді протягом доби (стор. 80 дис.).

Зазначається, що зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж може застосовуватись лише за наявності достатніх підстав вважати, що у інформації, якою за допомогою засобів телекомунікацій підозрюваний обмінюється з іншими особами або інші особи з підозрюваним, містяться дані про вчинений злочин, і якщо іншими способами одержати ці дані неможливо (стор. 96 дис.).

Авторкою поділяється висловлена у юридичній літературі думка, що у ч. 5 ст. 258 КПК України є зайвим застереження щодо заборони втручання у приватне спілкування обвинуваченого, засудженого, виправданого, оскільки після передачі матеріалів кримінального провадження від прокурора до суду досудове розслідування, а отже й НСРД, пов'язані із втручанням у приватне спілкування, проводити не можна (стор. 115 дис.).

Здійснений аналіз рішень Європейського суду з прав людини, у яких йдеться про заборону втручання у приватне спілкування адвоката з підзахисним. Підкреслюється, що цей суд поширює свою позицію про неухильне гарантування конфіденційності спілкування адвоката зі своїм клієнтом на будь-які його способи: листування, телефонні розмови тощо (стор. 119-123 дис.).

Пропонується доповнити ч. 5 ст. 258 КПК України положеннями, що заборонено втручання у приватне спілкування: адвоката з потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, права та законні інтереси яких він представляє; адвоката зі свідком, якому він надає правову допомогу у кримінальному провадженні; третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, з її представником; підозрюваного, який є іноземним громадянином, з представником дипломатичного представництва чи консульської установи; підозрюваного з УПЛ (стор. 128 дис.).

Третій розділ «Надання дозволу на втручання у приватне спілкування та його виконання» складається із 2-х підрозділів.

Обґрунтовано необхідність доповнити статті 260, 261, 263, 264 КПК України нормами про додаткові вимоги до клопотань прокурора, слідчого, погодженого з прокурором, про надання дозволу на проведення таких НСРД як аудіо -, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем (стор. 131 дис.).

Доводиться, що аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем не можуть проводитися до

постановлення ухвали слідчим суддею у випадках, передбачених ст. 250 КПК України (стор. 153 дис.).

Робиться висновок, що слідчого суддю місцевого суду необхідно уповноважити розглядати клопотання слідчого, прокурора про надання дозволу на проведення НСРД, які є різновидами втручання у приватне спілкування (стор. 149 дис.).

Обґрунтовано, що надання прокурору повноваження приймати на місцевості (адміністративній території), на якій діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану, проведення АТО, рішення про проведення НСРД, які є різновидами втручання у приватне спілкування, суперечить ст.31 Конституції України. Тому необхідно доповнити цю статтю положенням, що винятки можуть бути встановлені прокурором під час досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення АТО (стор. 156 дис.).

Здобувачем поділяється позиція науковців, які зазначають, що слідчий може проводити з початку і до кінця лише такі дії, як огляд і виїмка кореспонденції. До НСРД, які слідчий не може виконати, оскільки вони вимагають використання спеціальних знань і технічних засобів або проводяться протягом тривалого часу, належать аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем (стор. 161 дис.).

Досліджено питання про можливість використання в доказуванні результатів негласних слідчих (розшукових) дій у разі, якщо після їх проведення злочин було перекваліфіковано з тяжкого чи особливо тяжкого на злочин іншого ступеня тяжкості. Поділяється наукова позиція (І.В. Гловюк), що неправильним буде неврахування фактичних даних, отриманих під час проведення цих дій, як допустимих доказів у кримінальному провадженні (стор. 169 дис.).

Дисертація написана грамотною юридичною науковою мовою. Робота оформлена у відповідності з вимогами, які ставляться до такого роду праць. Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертаційного дослідження.

Комплексні дослідження кримінальних процесуальних питань відповідають науковій спеціальності, за якою здійснено дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

1. На стор. 23-25 дис. здобувачка аналізує положення чинного законодавства України та окремі наукові джерела, в яких досліджувалося питання таємниці спілкування як засади кримінального провадження. На підставі чого нею на стор. 25 дис. наводиться поняття таємниці спілкування як засади кримінального провадження, під яким розуміється правове положення, згідно з яким під час кримінального провадження кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування, яка може бути обмежена лише на підставі судового рішення у випадках, визначених законом. Фактично, запропоноване нею визначення відображає зміст ст. 14 КПК України, яка нормативно закріплює відповідну засаду кримінального провадження. Водночас, на сторінках дисертації (стор. 38, 39, 41, 48, 71 та ін.) авторка неодноразово критикує положення ст. 14 КПК України та обґрунтовано формулює відповідні зміни та доповнення для її удосконалення, зміст яких виходить за межі запропонованого нею поняття таємниці спілкування як засади кримінального провадження.

У цьому контексті дисертантці необхідно було б врахувати те, що будь-яке поняття, виходячи з положень теорії права, етимології, філософії, логіки розкривається через сукупність його сутнісних ознак. У зв'язку з цим, потрібно, насамперед, виокремити сутнісні ознаки поняття таємниці спілкування як засади кримінального провадження й коротко їх охарактеризувати, за результатами чого сформулювати авторське поняття таємниці спілкування як засади кримінального провадження.

2. На стор. 38-39 дис. здобувачка зазначає, що особа може підозрюватися у вчиненні деяких злочинів проти основ національної безпеки України, однак втрутитися у її приватне спілкування неможливо, оскільки вони є злочинами середньої тяжкості (за які передбачене основне покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років). У зв'язку з цим, нею пропонується доповнити ч. 2

ст. 246 КПК України положенням, що НСРД, визначені ст.ст. 260, 261, 263, 264 цього Кодексу, можуть проводитися у кримінальному провадженні щодо злочинів середньої тяжкості, які передбачені ч.ч. 2, 3 ст. 109, ч. 1 ст. 110, ч. 1 ст. 110-2 КК України. Так точка зору заслуговує на підтримку, водночас, на думку офіційного опонента, законодавчу можливість проводити НСРД, регламентовані ст.ст. 260, 261, 263, 264 КПК України, потрібно передбачити не лише щодо злочинів середньої тяжкості, визначених ч. 2 ст. 109, ч. 3 ст. 109, ч. 1 ст. 110, ч. 1 ст. 110-2 КК України, а й щодо інших видів злочинів, наприклад, кіберзлочинів чи злочинів корупційної спрямованості.

Результати проведеного аналізу слідчо-судової практики вказують на те, що однією з причин неефективного використання результатів НСРД як доказів у кримінальному провадженні щодо кіберзлочинів чи злочинів корупційної спрямованості є відсутність у сторони обвинувачення законодавчої можливості застосовувати такі негласні засоби отримання доказів як аудіо-, відеоконтролю особи, арешт кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж під час розслідування відповідних злочинів середньою тяжкості.

3. У підрозділі 1.2 здобувачка розкриває питання генези законодавства та науки щодо таємниці спілкування як засади кримінального провадження, на підставі чого нею виокремлено чотири етапи розвитку кримінального процесуального законодавства та науки незалежної України щодо таємниці спілкування як засади кримінального провадження: перший – після проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності України до прийняття 28 червня 1996 р. Конституції України; другий – з 28 червня 1996 р. до прийняття Закону України від 21 червня 2001 р. «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України»; третій – з 21 червня 2001 р. до прийняття 13 квітня 2012 р. чинного КПК України; четвертий – з 13 квітня 2012 р. по теперішній час.

У той же час, на стор. 48 дис. авторкою зазначається, що вперше нормативне положення щодо гарантування таємниці приватного спілкування було передбачене у Статуті кримінального судочинства 1864 р. У зв'язку з цим, на думку офіційного опонента, при виокремленні відповідних етапів досліджуваної засади потрібно

було враховувати не лише її розвиток в умовах становлення незалежної України, а й більш ранні етапи розвитку генези законодавства та науки щодо таємниці спілкування як засади кримінального провадження у вітчизняному кримінальному процесі, починаючи з 1864 р.

4. Недостатньо аргументовано є позиція автора на стор. 80 дис. щодо необхідності надання прокурору чи слідчому, за погодженням з прокурором, повноваження приймати у невідкладних випадках рішення про арешт кореспонденції. В обґрунтування відповідної пропозиції здобувачка посиляється лише на те, що таке регулювання відповідало б потребам практики. У зв'язку з цим, під час прилюдного захисту хотілося б почути більш докладну аргументацію автора щодо висловлених пропозицій.

5. На стор. 168 дис. дисертантка розкриває питання щодо можливості використання результатів НСРД у разі, якщо після їх проведення під час подальшого досудового розслідування злочин було перекваліфіковано з тяжкого чи особливо тяжкого на злочин іншого ступеня тяжкості. За результатами чого нею поділяється думка окремих вітчизняних науковців, які зазначають, що «на момент проведення НСРД слідчий суддя перевіряє правову кваліфікацію, у провадженні щодо якого проводиться ця дія, і якщо на той момент злочин є тяжким чи особливо тяжким, надає дозвіл на її проведення. Тому, на момент проведення НСРД процедуру отримання доказу дотримано, відповідно, некоректним є посилання на ст.86 КПК України як на підставу визнання доказів недопустимими. Таким чином, якщо на момент проведення НСРД «діяння було кваліфіковано як тяжкий або особливо тяжкий злочин, підстав для визнання відомостей, що отримані у результаті проведення цієї дії, недопустимими доказами, немає». Подібний висновок робить і здобувачка на стор. 174 дис.

З такою позицією не можна, в повній мірі, погодитися, оскільки на практиці слідчі, прокурори, усвідомлюючи той факт, що під час досудового розслідування виникне необхідність у проведенні відповідних НСРД, умисно при внесенні відомостей до ЄРДР за фактом вчинення злочину безпідставно зазначають кваліфікацію, яка відповідає ознаками тяжкого або особливо тяжкого злочину, а

після проведення відповідних НСРД, у тому числі й тих, дозвіл на які надавався слідчим суддею, та отримання доказів, що свідчать про винуватість особи, необґрунтовано перекваліфікують її протиправні дії на менш тяжкі. Водночас, такі незаконні дії сторони обвинувачення лише призводять до затягування проведення досудового розслідування та отримання фактичних даних, що не відповідають ознаці допустимості. У переважній більшості випадків відповідні порушення стають предметом оскарження захисників під час підготовчого провадження, судового розгляду чи апеляційного провадження.

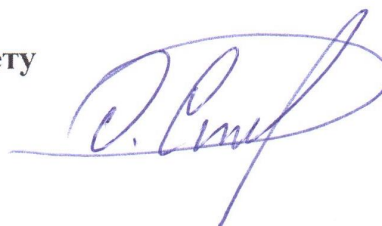
У зв'язку з цим, слідчі судді при перевірці відповідних клопотань слідчих, прокурорів про проведення НСРД повинні звертати увагу, насамперед, не на кваліфікацію, а на наявність достатніх доказів, якими обґрунтовується відповідне клопотання й на підставі яких був зроблений висновок, що дії особи підпадають під ознаки злочину відповідної тяжкості. Якщо ж у клопотанні слідчого, прокурора про надання дозволу на проведення НСРД, а також у витязі з ЄРДР, наявна одна кваліфікація, водночас у матеріалах кримінального провадження будуть відсутні достатні докази, які б надавали можливість слідчому, прокурору кваліфікувати дії особи відповідним чином, й з матеріалів кримінального провадження вбачатиметься, що дії особи підпадають під ознаки злочину іншої тяжкості, то слідчий суддя повинен відмовити слідчому, прокурору у наданні дозволу на проведення відповідної НСРД. Якщо ж таке клопотання було погоджене слідчим суддею, то результати відповідної НСРД повинні визнаватися недопустимими доказами.

Зазначені офіційним опонентом позиції носять, головним чином, дискусійний характер, відображають власну наукову позицію, яка може не співпадати ані з позицією здобувача та його науковим керівником, ані з позицією членів спецради, й можуть слугувати підставою для наукової полеміки під час прилюдного захисту дисертації. При цьому, зазначені офіційним опонентом позиції не впливають на високу позитивну оцінку дисертації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація **Савляк Інни Ігорівни** на тему: «**Таємниця спілкування як засада кримінального провадження**», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, відповідає вимогам п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор **Савляк Інна Ігорівна** заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:
асистент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук

О. Старенький

ПІДПИС ЗАСІДАЧОГО
ВЧЕНИЙ СЕКЦІЇ
КАРДУЛЬ
01.41

